

EGON TOFTGAARD

Offentliggjort d. [25. april 2017](#)

Egon Toftgaard blev født i 1940 ved Ryde i nærheden af Vinderup. Der, og i Viborg, tilbragte han sin barndom og tidligste ungdom. Tegning var et yndlingsfag, og kunsthistoriestudierne på Aarhus Universitet blev suppleret med læreruddannelsen – og derefter ansættelse som engageret lærer ved Beder Skole. Egon bor stadig i Beder syd for Aarhus, hvor han blandt andet underviser i akvareltegning.

Interviewet af Bent Hjortshøj, 11. november 2016

Jeg er født langt ude på landet, fire-fem kilometer uden for en lille by, der hedder Vinderup, hvor min far havde en af de rigtig gamle købmandsgårde i forbindelse med min mormors gård, så det var sådan et Morten Korch-sted, utrolig smukt med park, å og sø og det hele. Der var altid mine to onkler derhjemme. Min morfar døde før min fødsel, i 30'erne. Han var møller, så der var også en vandmølle på stedet. Gården var et samlingssted derude på landet.

HJEMMET OG FAMILIEN

Jeg blev født i 1940 som det første barnebarn. Det var jo en begivenhed ud over alle grænser. De ugifte mostre var også derhjemme for at hjælpe til. Min mor døde i 1942, og det var en stor sorg for min far. Men nu havde han jo mig, og dengang kunne en mand ikke klare huset alenes, så han skulle have en husbestyrerinde. Hun kom fra et helt andet miljø. Hun kom fra Djursland. Hendes far var fyrmester, og hun var selv fyrmesterassistent og havde nået en alder af 30 år. Hun så fars annonce i Kristeligt Dagblad: En enkemand søgte en husbestyrerinde. Og så tog hun til Ryde Mølle, som det hed og blev omplantet til et helt andet miljø, hvor man talte jysk, mens hun talte rigsdansk.

Så ville skæbnen, at min far og husbestyrerinden bliver gift i 1945. Hendes egne forældre var blevet pensioneret og flyttet til Odense, hvor far og husbestyrerinden skulle giftes. Vi blev kørt derover af egnens lastbilschauffør. Far og jeg sad på førersædet. Jeg havde aldrig mærket noget til krigen, men da vi kom til Lillebæltsbroen, var der afspærringer og tyske soldater. Min far har senere fortalt mig, at han faktisk var meget bange, for han vidste, at chaufføren var frihedskæmper, og far var bange for, at han havde en pistol med, men vi kom igennem. De blev gift i Sct. Knuds Kirke, men der var ikke mange med. Det var besværligt at rejse. Men midt under højtideligheden blev der luftalarm, som jeg aldrig havde oplevet før. Jeg spurgte min onkel, som sad ved siden af mig, hvad det var for noget, men han sparkede mig over benet og sagde "sch". Vi kendte ikke til luftalarmer på landet. I nærheden af Ryde Kirke var der en gruppe tyske soldater, der skulle foretage vejrmeldetjeneste, der skulle sendes til Karup Flyveplads. Der var nogle af soldaterne, der kom ned til far i forretningen og købte kaffe og sukker og forskellige andre ting. Han fortalte mig senere, at soldaterne kastede deres kærlighed på mig. De savnede jo deres børn og børnebørn. Efterhånden kunne de tale lidt gebrokket dansk. Far måtte sælge forretningen i 1945, da han havde alt for mange penge til gode ude ved bønderne. Vi flyttede til Vinderup, til min farmor. Min farfar var død. Min far fik en stilling i Viborg som gammeldags handelsrejsende med papkuffert. Så kørte han rundt i hele Østjylland med købmandsvarer. Han kom hjem i weekenden, mens han boede på pensionat i Viborg i ugens løb. Det ender med, at vi får en lejlighed i Viborg, nok gennem firmaet. Det var fantastisk for mig, jeg havde jo aldrig set en storby.

REALSKOLE OG RØNDE

Her kom jeg i skolen og aflagde efterhånden mit jyske mål. På Østre Borger- og Realskole fik jeg hele min skolegang til og med realklassen. Jeg var glad for tegning. Så fik jeg en lærer, som var helt fantastisk og som har betydet utroligt meget for mig i min skole tid. Det var Meta Ditzel som lærer; hun var 30 år og forud for sin tid med gruppearbejde med mere. Hun blev senere folketingsmedlem. Hun indførte os i kunst og litteratur, og hendes mand, Harald Ditzel, opbyggede Skovgårdsmuseet, og han lavede nogle udstillinger med hypermoderne kunst. Den kunst fik vi gennemgået.

Ellers var vi på cykel rundt i det ganske land. Det var jo på Blicher-egnen og også Jeppe Aakjærs. Der var kultur. Meta Ditzel var meget FN interesseret, så vi holdt møder, der skulle forestille møder i FN. Det var helt fantastisk. Hun har betydet meget for mig. Hun var et utroligt, højt begavet menneske, der var moderne. Nogle kom i Latinskolen i Viborg, og det skulle jeg også. Jeg stammede forfærdeligt, og Meta Ditzel sagde, at der skulle jeg ikke ud. Du bliver ødelagt, sagde hun. Så gik jeg hjemme et års tid, hvor jeg arbejdede. Jeg havde alledele der en stor kunstinteresse, men det krævede en studentereksamen at gå videre ad den vej. Så kom jeg på Th. Langs Seminarium. Det var dog bedre end ingenting, så kunne jeg måske blive højskolelærer. Men da jeg havde gået der i tre måneder, blev jeg kaldt op til rektor, som sagde, at jeg ikke kunne blive lærer på grund af min stammen. Det kunne jeg godt se, men hvad skulle jeg så? Så tog jeg hjem til mor og far, og jeg havde nok ikke været særlig sjov at få hjem som 18-årig. Men så tænkte jeg, at der jo er et studenterkursus i Rønne, som bare tog to år og var utrolig billigt. Da kendte jeg ikke så meget til Rønne. Havde jeg gjort det, havde jeg aldrig gjort det.

Derhjemme tog jeg fransk, græsk og latin på korrespondance. Det kunne man gøre dengang. Min klasselærers mand havde foreslået, at jeg skulle være gammelsproglig. Jeg kom til Rønne, som var meget indremissionsk. Mygind bestyrede, og det var en gammelsproglig klasse og en nysproglig klasse. Lærerne havde været derude 30-40 år, og der var groet mos på dem. Det var helt forfærdeligt. Så var der et skema, der var ganske horribelt. Vi måtte gå ud fra 2 til halv 3, så var der eftermiddagskaffe. Så blev man inde på værelset til klokken 6 og lavede lektier. Så var der aftensmad, og fra halv 7 til halv 8 måtte vi gå en tur. Så ind igen og læse, og klokken 11 blev lyset slukket. Rektor gik selv rundt og slukkede lyset. Det var frygteligt, det var det forsømte forår om igen. Lærerne måtte ikke slå, men de kørte psykisk på os.

KUNSTHISTORIE

I 1961 kom jeg på universitetet med hvid hue og et mavesår og begyndte at læse kunsthistorie. Vi var to, der startede på kunsthistorie, der var ti andre, der læste kunsthistorie på vidt forskellige niveauer. De gamle mag. art. studier var helt specielle. Det var professoren, der bestemte, der var ingen undervisningsplaner, så da jeg mødte op sammen med den anden studerende, så var der en af de andre, der læste, der sagde: "Ja, her har I vores institut, I skal bare gå i gang". Vi spurgte, hvor professoren var? Hun var rejst til England og kom først tilbage efter Jul. Det var Elsa Kai Sass, som også var direktør for Aarhus Kunstmuseum.

Så sad vi der og læste fra morgen til aften, og vi måtte selv finde ud af, hvad vi ville læse. Hun kom tilbage første februar, og det eneste hun sagde var: "Ja, mine herrer jeg har selv brugt 14 år, så De skal også regne med at skulle bruge mange år. Men nu holder jeg en forelæsningsrække om fransk-romansk kunst, og så tager vi på studierejse. Og så får I en øvelsesrække om fransk kunst i 1800-tallet, og så får I hver en opgave og to timer til at fremlægge". Så fik jeg den første opgave uden vejledning. Jeg skulle bare gå på Statsbiblioteket og låne alt om Jacques-Louis David, og da jeg kom derned, fandt jeg ud af, at al litteratur var på fransk, så jeg sad hjemme og arbejdede. Da der var gået 14 dage, så ringede jeg til Else Kai Sass og sagde, at jeg stoppede. "Hvorfor gør De dog det?" Jeg kan alt for lidt fransk til at kunne dette. "Nej, prøv nu", sagde hun. Så tog jeg hjem til Viborg, og jeg var helt oppe at køre og stammede rigtig meget. Jeg tog ned til min klasselærer og hendes mand. Han tog en række lysbilleder af Davids billeder; så kan du tale ud fra dem, sagde han. Jeg stammede og havde meget svært ved at fremlægge for Harald Ditzel. Men jeg kom igennem, og jeg fik også fremlagt for Else Kai Sass. Hvad hun mente om fremlæggelsen, fik jeg aldrig at vide. Men hun undrede sig over, at flere faldt fra studiet. Hun mente, at de, der faldt fra, ikke havde nerver til at gennemføre. Det kunne jeg godt forstå.

Om somrene og ved juletid kom jeg over på Postbanegården i København, hvor jeg kunne få arbejde. Så sparede jeg sammen til studierejsen.

Det var en fantastisk studierejse. Det var rundt med bus og tog i hele Sydfrankrig i 14 dage. Vi så på romanske kirker, og det kostede 1400 kroner for det hele, og havde endog penge til overs til to studiemåneder. Jeg havde et meget lille værelse i Risskov. Jeg fik lidt støtte, men ellers var det mine forældre, der hjalp mig økonomisk. Så læste jeg de næste tre år, og engang i mellem kom Else Kai Sass og sagde, at vi skulle have en større opgave. Det var uden vejledning. Jeg fik en opgave, hvor jeg skulle beskrive alle Michelangelos skitser til Medicikapellet. Der var kæmpestore værker på italiensk med hans skitser, og jeg anede ikke, hvad jeg skulle gøre. Der var ingen hjælp at få. Så ville skæbnen, at der flyttede en ung pige ind på et værelserne i det hus, jeg boede i. Hun var lige kommet hjem fra Wales, som au pair-pige. Hun var børnehavelærer og ansat ude i Risskov. Jeg havde aldrig haft tid til kærester, og hende kunne jeg ikke stå for. Det var hul i hovedet og alt for hurtigt.

LÆRER MED BARN

I mellemtiden havde jeg fået en lektor, der senere blev direktør for Skagens Kunstmuseum. Han sagde, at I er nødt til at blive kendte, mens I læser, så I senere kan få job som forskere. Han gav os et 10 binds værk om Verdenskunst, som Gyldendal var ved at udgive. Nogle små bøger. Jeg fik den om fransk kunst. Den var på fransk. Den skulle jeg oversætte og bedømme rent fagligt. Det kunne give 1500 kroner. Jeg knoklede på med ordbog, og jeg fik den også lavet færdig og fik den afleveret. Lektoren kritiserede mit arbejde, sproget var for dårligt og bad mig skrive den om igen. Jeg havde fået en ny studiekammerat, som jeg mod betaling bad om at læse den igennem og rette den. Jeg afleverede igen og fik det svar, at det vel ikke kunne blive bedre, men han sagde, at han selv måtte rette den igennem, og at jeg kun kunne få 1200 kroner. Den italienske opgave måtte jeg opgive, og jeg var i mellemtiden blevet gift med børnehavelæreren, som skulle tjene penge, mens jeg læste, og jeg havde mindst 10 år foran mig. Tiden gik, og jeg fandt ud, at det gik simpelthen ikke. Jeg holdt op og begyndte på Aarhus Seminarium.

Jeg blev lærer og havde planer om at blive højskolelærer. Jeg bliver færdig og bliver ansat på Beder Skole. Og så blev min daværende kone gravid, og da Morten, min søn, var to år, besluttede vi at blive skilt. Da havde vi været gift i otte år. Min ekskone flytter til Holstebro med min søn, og jeg måtte se ham, så meget jeg ville. Men det var hårdt, men jeg havde skolen, som jeg var vildt optaget af. De næste 10-15 år tog jeg alle mulige kurser på Lærerhøjskolen, og så havde jeg Morten hver 14. dag, så jeg havde travlt. Jeg fik også orlov et helt år og tog på Lærerhøjskolen i København et helt år, hvor jeg kunne læse lige det, jeg havde lyst til. Det kunne man dengang. Jeg havde værelse på kollegium, det var ret fantastisk, at man bare kunne læse uden at skulle til eksamen. Jeg læste alt moderne pædagogik med mere. Da jeg kom hjem til Beder Skole, havde skolen fået overbygning, og jeg kunne begynde det nye fag "Samtidsorientering". Min kone var blevet gift igen et år efter, at vi var blevet skilt, og det var noget kaotisk. Morten, der nu var blevet syv år, var meget nervøs. Jeg blev ringet op, om jeg ville tage Morten. Han flyttede over til mig. Han kom på Beder Skole, hvor han gik i ni år. Morten kommer på Musikkonservatoriet, og i dag er han professor i Graz på Musikuniversitetet. Han er gift med en sygeplejerske og psykoterapeut. De har tre drenge, og hun bor i Aarhus sammen med børnene.

AARHUS OG DANMARK

Jeg bor stadig i Beder og underviser i akvareltegning. Jeg har haft en søster, der var rigtig dygtig keramiker. Aarhus er min by. Jeg er gammel jazzmand. Morten og jeg har hørt mange jazzkoncerter på Tagskægget, hvor jeg har levet halvdelen af mit ungdomsliv. Jeg holder meget af Aarhus. Det er min by. Jeg arbejdede blandt andet mange år i Vestergade 58 som frivillig, i Single Rock Café.

Jeg kunne godt have tænkt mig en udvikling i Danmark mere i retning af Enhedslisten. Vi har det jo godt, men kløften mellem rig og fattig er blevet større i Danmark, og det er jeg ked af. Det er en relativ fattigdom, men den er her. Jeg håber også, at vi kan se anderledes på indvandrere. 90% af dem er dejlige mennesker. Håndværksfag bør værdsættes højere, end det gøres i dag. For mange begynder på længere videregående uddannelser og falder fra. Jeg vil gerne foreslå, at børn og unge bliver opdraget i skolen til at være mindre selvcentrerede; hele selfie-kulturen er forfærdelig. Vi skal have de menneskelige relationer tilbage igen. Vi skal tale noget mere sammen.

Jeg var glad for biblioteket i Mølleparken, men Dokkl er et godt sted. Aarhus er en fredelig by. Der sker selvfølgelig noget rundt om, for eksempel i Gellerup. At byen så er rangeret over Venedig på ranglisten, det fatter jeg nok ikke.

Transskriberet af Elsebeth Korsgaard, januar 2017